

Jaarlijksch verslag betrekkelijk de verpleging en 't onderwijs in het Nederlandsch Gasthuis voor Ooglijders met wetenschappelijke bijbladen.

<https://hdl.handle.net/1874/356316>

ACHTSTE JAARLIJKSCH VERSLAG

BETREFFEND

DE VERPLEGING EN HET ONDERWIJS

IN HET

NEDERLANDSCH GASTHUIS

VOOR

OOGLIJDERS.

UITGEBRACHT IN MEI 1867.

DOOR

F. C. DONDERS.

UTRECHT,
P. W. VAN DE WEIJER.

oct.
23

Chirurg. et obstetr.

Oct. n^o

~~558~~

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

2242 7698

Hulploosheit.
T. 1. oct. 9223

ACHTSTE JAARLIJKSCH VERSLAG,
betrekkelijk de verpleging en het onder-
wijs in het Nederlandsch Gasthuis voor
Ooglijders, van den 1 Januari 1866
tot den 1 Januari 1867, ter verga-
dering van Bestuurders en Afgevaar-
digden, gehouden den 29 Mei 1867,
uitgebracht door F. C. DONDERS, Direc-
teur der Instelling.

Het Nederlandsch gasthuis voor ooglijders werd met een tweeledig doel gevestigd. Het moest zijn een instelling van liefdadigheid, alwaar hulp zou worden verleend aan behoeftige en minvermogene ooglijders. Het moest tevens wezen een leerschool, waaraan oogheelkunde onderwezen en oogheelkundigen, in het bijzonder ter voorziening in de behoeften van Nederland, zouden worden gevormd.

Na een voortbestaan en een toenemenden bloei gedurende negen jaren, mag men besluiten, dat de behoefte aan een dergelijke inrichting bestond, en dat de alhier gevestigde meer en meer in die behoefte voorziet.

Uit dit verslag, krachtens de statuten betrekkelijk de verpleging en het onderwijs uit te brengen, zal ook

weder blijken, dat zij in het laatst verloopen jaar aan haar tweeledig doel trachtte te beantwoorden.

De lijdens, die in deze inrichting hulp zoeken, worden in twee klassen verdeeld. Tot de eerste klasse behooren de *verpleegden*, die in het gasthuis, dat over 44 bedden beschikt, huisvesting, voeding en algeheele verzorging vinden. Tot de tweede klasse brengen wij zoodanigen, die op gezette dagen zich aanmelden tot behandeling, waarbij zij geneeskundigen raad en geneesmiddelen kosteloos ontvangen. Van deze laatsten, de *patiënten der polikliniek*, behooren betrekkelijk velen tot de stad en de provincie Utrecht: zij lijden meestal aan gewone, acute (snel verloopende) gebreken, die bij eene eenvoudige behandeling spoedig herstellen. De verpleegden daarentegen lijden bijna allen aan gewichtige vaak slepende ooggebreken, die operatieve hulp vorderen. Tot deze draagt de provincie Utrecht betrekkelijk niet meer bij dan vele andere provinciën des Rijks. Voor deze alléén wordt eene inrichting vereischt als de onze: — tot het houden eener polikliniek, zelfs voor een groot aantal lijdens, zouden een paar kamers reeds voldoende zijn, en worden slechts geringe uitgaven gevorderd. Om de beteekenis onzer inrichting juist te waardeeren, is het dus niet voldoende, op het vereenigde aantal lijdens te letten; maar, in verband ook met het aantal operatiën, heeft men wel te onderscheiden tusschen het aantal verpleegden en het aantal behandelenden. Het laatste is des te grooter, hoe volkrijker de stad is, waarin de polikliniek is gevestigd. Het eerste stijgt met de bevolking der streek, waaruit de belangrijkste ooglijdens ter verpleging worden opgezonden.

In het jaar 1866 werden in deze inrichting 303 lijdens verpleegd.

Zij waren herkomstig uit:

De stad Utrecht	18
De provincie Utrecht	33
" " Friesland	15
" " Groningen	3
" " Drenthe	4
" " Overijssel	17
" " Gelderland	53
" " Noord-Holland	45
" " Zuid-Holland	66
" " Zeeland	22
" " Noord-Brabant	22
" " Limburg	2
Buitenlanders	3

Te zamen 303

Het aantal verpleeg-dagen steeg tot 10899, dat is 36 dagen voor iederen lijder. Hieruit blijkt tevens, dat op iederen dag gemiddeld ongeveer 30 lijders werden verpleegd. In den regel is het aantal verpleegden in den zomer aanzienlijk grooter dan in den winter; maar het afgelopen jaar maakt hierop eene uitzondering. Wij tellen, namelijk, aan verpleegdagen in:

Januari	1029
Februari	1067
Maart	1154
April	1197
Mei	1211
Juni	735
Juli	350
Augustus	591
September	826

October	818
November	1049
December	872

Te zamen 10899.

De oorzaak der vermelde uitzondering is niet ver te zoeken. Wij vinden haar in de epidemie, waardoor Nederland, en in het bijzonder Utrecht, in het afgelopen jaar zoo fel geteisterd werd. Reeds in de maanden April en Mei, toen het aantal verpleegden zeer hoog gestegen was (er waren in Mei 1211 verpleegdagen en dus gemiddeld 40 verpleegden daags), deden zich enkele gevallen van cholera in Utrecht voor, en in Juni werd het cholera-hospitaal in gebruik gesteld. Dit hospitaal grenst onmiddellijk aan het Gasthuis voor Ooglijders. Door verdubbelde zorg voor reinheid, frissche lucht en uitnemend voedsel, hoopte men het uitbreken der ziekte in onze inrichting af te wenden; maar het scheen toch ongeraden, den dreigenden vijand af te wachten, terwijl schier alle bedden met ooglijders waren bezet en de gelegenheid tot afzondering geheel ontbrak. Daarom werd besloten, die lijders huiswaarts te zenden, die geen oogenblikkelijke hulp behoefden, wier verpleging dus tot later kon worden verschoven. Aanvankelijk werd daartoe een vijftal, een paar dagen later op nieuw een vijftal aangewezen, met het plan, verder ongemerkt op deze wijze voort te gaan, toen op éénmaal de lijders de aanleiding tot het ontslaan begonnen te bevroeden. En ziet, terwijl zij tot dusverre de cholera-zieken hadden zien inbrengen en hunne lijken uitdragen, zonder van eenige onrust te doen blijken, maakte zich nu eene algemeene paniek van hen meester, en vroegen de meesten nog denzelfden dag, of zij niet naar hunne haardsteden konden terugkeeren. In zoover de toestand

hunner oogen het slechts eenigszins gedoogde, werd aan het geuite verlangen toegegeven, en zoo daalde het getal verpleegden, na in Juni reeds aanzienlijk verminderd te zijn, in de maand Juli tot 10, om eerst in Augustus en verder in September, toen de epidemie genoegzaam was geweken, weder toe te nemen. 't Is een groote voldoening, dat in deze inrichting geen enkel geval van cholera is voorgekomen. Opmerkelijk mag het heeten, dat onder de lijdens, die, uit andere gemeenten komende, zich op de polikliniek aanmeldden, en in het algemeen onder het wel is waar beperkt, maar toch nog vrij aanzienlijk aantal lijdens, die hier oogheelkundige hulp inriepen, niet één door cholera werd aangetast. In zijne verhandeling over de cholera-epidemie in de Gasthuissteeg alhier, heeft Dr. SNELLEN reeds op dit feit gewezen, als pleitende tegen de tamelijk gevestigde meening, dat het bezoeken van besmette plaatsen aan grooter gevaar zou blootstellen, dan het voortgezet verblijf aldaar.

In de beperkte verpleging gedurende de zomermaanden, wegens de vermelde reden, is nu wel uitsluitend de oorzaak te zoeken, waarom het totaal der verpleegden in 1866 beneden dat in 1865 bleef; toen het steeg tot 388.

De verhouding tusschen de voor eigen en voor vreemde rekening verpleegden, was ongeveer dezelfde als in vorige jaren. Wij telden onder de verpleegden:

	Verpleegdagen.
138 voor eigen rekening, met	3950
18 „ rekening van particulieren, met	924
34 „ „ „ diaconiën, met	1648
52 „ „ „ armbesturen, met	2690
28 „ „ „ gemeentebesturen, met	1250
<hr/>	
33 gratis verpleegden, met	797

Uit deze opgave blijkt, dat betrekkelijk slechts weinigen geheel kosteloos zijn verpleegd. Het is er echter verre van af, dat ten behoeve der overigen in de werkelijke verpleegkosten zou zijn voorzien. Voor ooglijders, die veel zorg en oppassing behoeven, is de verpleegdag, — het ameublement, de kosten van beheer, het bewasschen, de verwarming en verlichting en verdere uitgaven daaronder begrepen, — voor niet minder dan *f* 0.90 tot *f* 0.95 per dag te bestrijden; en brengt men de uitgaven ten behoeve der polikliniek, waarop geneesmiddelen en andere benoodigdheden gratis worden verstrekt, geheel op de kosten voor verpleging over, dan stijgen de uitgaven tot ruim *f* 1.— per verpleegdag. Lijders nu, voor eigen rekening verpleegd, betalen den verpleegdag met *f* 0.60, en aan armbesturen, diaconieën en inrichtingen van weldadigheid wordt, als naar gewoonte, slechts *f* 0.50 voor den verpleegdag in rekening gebracht. Men ziet hieruit, dat aan elken hier verpleegden lijder een offer van liefdadigheid geschiedt. Waren er meerdere gelden beschikbaar, de geheel kosteloze verpleging zou ruimer worden toegepast, en het totale aantal verpleegden zou daarmee nog aanzienlijk kunnen stijgen. Intusschen wordt niemand afgewezen, bij wien de verpleging geen uitstel duldt, al laat het zich ook aanzien, dat noch door hen zelve, noch op andere wijze in de verpleegkosten zal worden bijgedragen. Zoo verlangen het de geëerde Regenten dezer Instelling, en in hunnen geest wordt gehandeld.

De verpleging voor eigen rekening bedraagt meer dan een derde van het aantal lijders en genoegzaam een derde van dat der verpleegdagen. Reeds bij zijne vestiging werd het Gasthuis bestemd voor behoeftige en *minvermogene* ooglijders:

de voor eigen rekening verpleegden zijn de minvermogens. In betrekking tot deze laatsten is onze instelling niet minder weldadig dan ten aanzien der behoeftigen. Opent zij zich voor de armen, die van hulp geheel verstoken zijn, zij behoedt de minvermogens voor armoede, waarmede zij door ziekte worden bedreigd.

Al het bovenstaande heeft betrekking tot de verpleegden. Het aantal behandelden, de verpleegden daaronder begrepen, bedroeg 1317. Zij zijn herkomstig uit:

		Hiervan verpleegd
De Stad Utrecht	336	18
De provincie Utrecht	239	33
" " Friesland	29	15
" " Groningen	7	3
" " Drenthe	14	4
" " Overijssel	29	17
" " Gelderland	142	53
" " Noord-Holland	162	45
" " Zuid-Holland	244	66
" " Zeeland	32	22
" " Noord-Brabant	53	22
" " Limburg	6	2
" " Buitenland	24	3
	1317	303

Opmerking verdient het, dat van de op de polikliniek behandelden ook meer dan de helft der lijdens buiten de provincie Utrecht woonachtig zijn, en vreemd is het zeker niet, dat deze in 't algemeen de belangrijkste gevallen opleveren. — In allen deele blijkt de instelling dus te zijn eene Nederlandsche, die op de belangstelling en ondersteuning van alle landgenooten aanspraak heeft.

Het aantal oog-operaties, in het afgelopen jaar verricht, bedroeg 293. Zij zijn:

Extractie van cataract,			
" met lapsnede	8	}	 53
" lineair, naar V. GRAEFE	20		
" " , gewone	21		
" met vectis	4		
Punctie van cataract.			34
" " nastaar.			5
Kunstmatige oogappel (iridectomie).			111
Tenotomie bij scheelzien.			49
Exstirpatie van den oogbol.			11
Operatie van druifgezwel.			5
" " binnenwaarts gekeerde oogleden . . .			13
" " dystichiasis.			5
" " phymosis			4
Samengestelde plastische operaties			3
			293

Een tal van kleine operaties (opening van gezwellen, traanzak-operaties enz.) zijn daaronder niet begrepen. In het algemeen was de uitslag der gedane operatiën bijzonder gunstig. Zijn bij die van scheelzien, bij exstirpatie van den oogbol, bij vorming van kunstmatigen oogappel, bij ooglid-operaties enz. geene bijzondere toevallen te wachten, het was tot dus verre niet te verhoeden, dat van de aan cataract geopereerden eenige oogen door ettering verloren gingen. Met voldoening mag daarom worden geconstateerd, dat bij de 53 gevallen van extractie van cataract geen enkel geval van atrophie is voorgekomen. Die gunstige uitslag is voor een deel zeker toe te schrijven aan de gevolgde methode. Slechts bij uitzondering, waar de omstan-

digheden bijzonder gunstig schenen, werd de extractie met den lap, in alle andere gevallen, de lineair-extractie verricht. Meer en meer, bij aanwending vooral der methode van VON GRAEFE, is deze gebleken aan veel minder gevaren bloot te stellen, dan de lapsnede, en wanneer ook zeldzamer het volkomenste, bijna zonder uitzondering een alleszins voldoende resultaat te bereiken.

Aan het einde van het verslag wordt de numerieke lijst medegedeeld van al de voorgekomen oogziekten. Om vroeger reeds vermelde redenen is eene statistieke bewerking der verkregen resultaten aan groote bezwaren onderhevig. Het zij voldoende te constateeren, dat meer dan 90% volkomen hersteld of aanzienlijk verbeterd werd.

Altijd blijkt bij een zeker aantal der lijdens, die zich aanmelden, het gezichtsvermogen onherroepelijk te zijn verloren. Zij zijn blind en — veroordeeld blind te blijven. Belangrijk is het, te onderzoeken, door welke ziekten of toevallen de onherstelbare blindheid is ontstaan. Het onderwerp heeft sedert lang mijne aandacht tot zich getrokken en is door DR. GUNNING op het alhier gehouden oogheelkundig congres ter sprake gebracht. Om de noodige kennis hiervan te verkrijgen, is samenwerking van velen noodzakelijk, en deze werd thans voorbereid. Die kennis der oorzaken zal doen zien, in hoeverre zij zijn op te heffen. Er zijn slechts weinig ziekten, die, in weerwil van tijdig en doelmatig aangewende pogingen der kunst, het oog met ondergang bedreigen. Er zijn er velen, die bij verzuim of ondoelmatige behandeling dat noodlottig einde doen geboren worden. Zooveel nu is ons reeds gebleken, dat de laatsten meer nog dan de eersten de oorzaak zijn geworden van onherstelbare blind-

heid. Is het nu een belangrijke taak van deze instelling, tot herstel van ooglijders en blinden bij te dragen, gewichtiger is wellicht nog hare roeping, door verspreiding van kennis der oogziekten in ruimen kring doelmatige hulp toegankelijk te maken. Veel is in dit opzicht reeds geschied. In de voornaamste steden, in de meeste provinciën zijn kweekelingen van deze school gevestigd, die zich uitsluitend of hoofdzakelijk aan de oogheelkunde toewijden, en zij vinden er een nuttigen en belangrijken werkkring. Ook die leerlingen der Utrechtsche Hoogeschool, die geene speciëele, maar de algemeene praktijk op het oog hebben, leggen op den duur groote belangstelling aan den dag in het aan deze inrichting gegeven onderwijs. Zoo draagt deze stichting bij, om den door HIMLY reeds voor tal van jaren gestelden eisch te verwezenlijken: dat ieder arts oogarts zij. Die eisch is inderdaad billijk. De bedoeling is niet, dat ieder arts doorkneed specialist zou moeten wezen in oogheelkunde: zoodanige eisch ware ongerijmd. Maar ieder arts behoort gewone oogziekten naar de regels der kunst te behandelen en buitengewone, die bijzondere hulp eischen, als zoodanig te herkennen en tijdig toe te vertrouwen aan de zorgen van den oogarts. Is aan dezen eisch voldaan, dan zal men weldra het aantal onherstelbare blinden zien verminderen. Reeds mag men zich overtuigd houden, dat binnen een menschen-leeftijd, dank zij der vordering van de oogheelkunde en der verspreiding van hare kennis, de statistiek der blinden een veel gunstiger verhouding zal aantoonen, dan de thans bestaande, en het zal de hoogste roem zijn van deze instelling, tot die uitkomst te hebben mogen medewerken.

Wat onze stichting, *als inrichting van onderwijs ver-*

mocht, is zij vooral verschuldigd aan het groote aantal belangrijke ziekte-gevallen, die zij, *als inrichting van liefdadigheid*, tot zich trok:—haar tweede doel kon zij niet bereiken, zonder dat aan het eerste was voldaan. Onder de verpleegden was in het laatst verlopen jaar weder ruime keuze voor het klinisch onderwijs, en de polikliniek leverde des te meer verscheidenheid van gewichtige en leerrijke gevallen, naarmate een grooter aantal lijdens uit verwijderde plaatsen, betrekkelijk minder uit de onmiddellijke nabijheid, zich daarop aanmeldde. De lessen werden verdeeld en gegeven op gelijke wijze als vroeger. Terwijl Dr. SNELLEN een afzonderlijken cursus gaf in operatieve oogheelkunde en in het gebruik van den oogspiegel, en bovendien de poliklinische behandeling voor de bezoekers aan het onderwijs dienstbaar maakte, bleef de verslaggever zich belasten met het zoogenaamde theoretische en met het practisch-klinische onderwijs. Tot deze lessen, even als tot de operaties, stond de toegang voor alle belangstellenden, voor vreemdelingen zoowel als voor landgenooten, open.

Is door concentratie van ooglijders aan de eerste voorwaarde voor deugdelijk en vruchtbaar onderwijs voldaan, ook de hulpmiddelen van verschillenden aard, voor het onderwijs benoodigd, zijn in goeden staat en worden op den duur, in verband met de vorderingen der wetenschap, verbeterd en vermeerderd. Nieuwe werktuigen voor onderzoek werden aangeschaft; de collectie van praeparaten werd met pathologische specimina en met belangrijke mikroskopische praeparaten verrijkt; de bibliotheek ontving vele, voor een deel kostbare geschenken, en de chirurgische werktuigen voor nieuwe operatie-methoden, waardoor men trachtte, de klippen te vermijden, waarop de oudere methoden soms schipbreuk leden, werden regel-

matig aan het armamentarium toegevoegd. De verklaring mag dus worden afgelegd, dat aan het materiëel der inrichting voor onderwijs niets wezenlijks ontbreekt. Op nieuw ook werd de instelling dienstbaar gemaakt aan bevordering der wetenschap, waarvan de uitkomsten in de bijbladen van dit verslag, voor belangstellenden in oogheekunde, afzonderlijk zullen worden toegevoegd.

Hiermede eindigt het verslag van den Directeur. Uit naam der H. H. Regenten zij hier nog het volgende medegedeeld aangaande

De financiën.

De ontvangsten hebben bedragen:

Aan verpleeggelden	f	5815.66
„ jaarlijksche bijdragen	„	5311.60
„ renten van certificaten	„	158.14 ^s
„ huur van gebouwde eigendommen	„	450.—
		<hr/>
	f	11735.40 ^s

De uitgaven beliepen:

Aan onderhoud en inrichting van gebouwen	f	1212.05 ^s
„ grond- en andere belastingen	„	293.51 ^s
„ traktementen, loonen enz.	„	1608.75
„ voeding, verwarming enz.	„	5563.15 ^s
„ kleeding en meubilair.	„	970.09
„ kosten van beheer	„	684.96
„ chemicaliën, instrumenten enz.	„	1168.70
		<hr/>
	f	11501.22 ^s ,

zoodat de inkomsten de uitgaven hebben overtroffen met een bedrag van f234.18.

Deze uitkomst is in zoo verre gunstiger dan die van

het vorige jaar, als de rekening der verpleging, ten gevolge van buitengewone uitgaven, toen met een nadeelig saldo van f 634.72 moest gesloten worden.

Ook het kapitaalfonds heeft in 1866 meerdere baten aan te wijzen, en wel ten bedrage van f 2179.37^s. In dit fonds worden legaten en giften, voor ééns, gestort, terwijl de jaarlijksche bijdragen, evenals de renten van het kapitaalfonds, voor de verpleging worden aangewend. Tot de genoemde baten behooren nu vooreerst twee legaten, ieder ten bedrage van f 500, het eene door wijlen den heer HETTERSCHÉY, Medicinae Doctor alhier, het andere door wijlen den heer NOTTEBOHM te Rotterdam aan onze stichting toegedaacht. Van den Hoogleeraar OPZOOMER ontving zij het aanzienlijk bedrag van f 360, zijnde de zuivere opbrengst eener lezing, ten voordeele onzer stichting gehouden. De Heer JAMES, off. v. gez. 1^e kl. bij het Indische leger, erkentelijk voor den toegang tot de praktijk en de lessen aan de inrichting, schonk haar f 100, en een onzer studenten, de Heer med. doctorandus PRAHL, liet zich insgelijks als stichter inschrijven. Voorts verkreeg de stichting van den WelEerwaarden Heer W. E. BERNS eene gift van f 200, van den Heer A. Baron VAN RHEMEN VAN DEN GELDERSCHEN TOREN f 100, van den Heer N. N. te Zalt-Bommel f 75; eindelijk eene buitengewone bijdrage van f 50 van den heer P. BLUSSÉ VAN ZUIDLAND, die reeds in het album als stichter was ingeschreven. De kleinere bijdragen van minder dan f 50, voor éénmaal gegeven, beliepen gezamenlijk de som van f 244.37^s, waarvan door de gevers f 37.37^s bestemd was ter verpleging eener arme blinde wees, voor welke in het openbaar giften waren gevraagd, doch die alhier niet bekend was.

Dankbaar werden al deze geschenken ontvangen. Maar de

opmerking mag toch niet achterwege blijven, dat, blijkens het kleine bedrag van vaste inkomsten aan certificaten en huren, nog slechts de eerste steen tot een kapitaal-fonds gelegd is. Zoolang de renten van dat fonds niet voor een betrekkelijk groot deel in de kosten van verpleging voorzien, mag de instelling niet voltooid heeten en is haar bestaan niet voldoende gewaarborgd.

Ook de stand der jaarlijksche bijdragen, waardoor de inrichting inmiddels moet worden onderhouden, is niet gunstig te noemen. Die inkomsten moeten voor ongeveer de helft in de verplegingskosten voorzien. Elk jaar is het bestaan der instelling van die inkomsten dus afhankelijk. Niet zonder bezorgdheid werd daarom opgemerkt, dat zij in het jaar 1866 *f* 249.20 minder hebben opgebracht dan in 1865, niettegenstaande, blijkens de aan dit verslag toegevoegde lijst, op nieuw een zeker aantal begunstigers werden ingeschreven, en daaronder de Heer Dr. HACKE VAN MIJNDEN met eene jaarlijksche bijdrage van *f* 50. Wij hadden, trouwens, met het overlijden van Jonkvrouwe VAN CLIFFORD te 's Hage, aan wier nagedachtenis hier wel een dankbare hulde mag worden gebracht, eene jaarlijksche bijdrage van *f* 100 zien wegvallen.

De jaarlijksche bijdragen worden hoofdzakelijk verkregen door tusschenkomst der Commissiën, die ook tot de vestiging onzer instelling krachtdadig hebben medegewerkt. In het album, gevoegd bij het verslag over 1863, werd (bl. 10) van al de commissiën de samenstelling opgegeven. Hier mogen de namen worden herhaald van de H. H. Secretarissen, die verslagen en inschrijvingsbiljetten beschikbaar hebben en gaarne bereid zijn, ten aanzien der verpleging van ooglijders, nadere inlichtingen te verstrekken. Zij zijn:

1. te *Arnhem* (voor Gelderland),
de Heer Dr. J. J. HOMOET;
2. te *Dordrecht*,
de Heer J. O. W. F. RENS;
3. te *'s Gravenhage*,
de Heer Dr. J. A. MOLL;
4. te *Rotterdam*,
de Heer W. S. BURGER WZN;
5. te *Amersfoort*,
de Heer Dr. A. VAN DER LEEUW;
6. te *Breukelen*,
de Heer Chir. F. VOS;
7. te *Zeist*,
de Heer G. COSTERMAN;
8. te *Meppel* (voor Drenthe),
de Heer Dr. HOFSTEDE CRULL;
9. te *Haarlem*,
de Heer Jhr. J. W. M. VAN DE POLL;
10. te *Vianen*,
de Heer Dr. WINKLER;
11. te *Goes*,
de Heer Dr. N. J. F. VERSCHOOR;
12. te *Middelburg*,
de Heer Dr. S. DOBBELAER de WINDT;
13. te *'s Hertogenbosch*,
de heer Dr. E. A. P. VAN DEN BOGAERT;
14. in *Brielsland* (Z. Holland),
de Heer J. KUIJPER HZN. te Abbenbroek;
en Ds. J. VAN SPANKEREN te Zuidland;
15. te *Delft*,
de Heer P. MERKUS;
16. te *Nijmegen*,
de Heer BOSQUET;
17. in *Oost-Indië*,
de Heer Dr. ONNEN te Soerabaja.

Te Utrecht is de centrale Commissie van Regenten, met haren Secretaris de Heer Mr. P. VERLOREN VAN THEMART, tevens als plaatselijke Commissie werkzaam.

Niet zonder voldoening mogen de Commissiën terug zien op hetgeen door hare tusschenkomst werd tot stand gebracht. Door voortgezette pogingen kunnen en zullen zij ook verder bereiken, wat de stichting nog behoeft, om haar voortbestaan verzekerd te zien. Moge het volgend verslag op nieuw de bewijzen brengen, dat wij dit doel meer en meer nabij komen.

STATISTIEK der oogziekten, voorgekomen in
 het *Nederlandsch Gasthuis voor Ooglijders*, van
 den 1 Januarij 1866 tot den 1 Januarij 1867,
 bij 1482 lijders.

ZIEKTEGEVALLEN.

Ophthalmia catarrhalis	132.
" granulosa	28.
" blennorrhœica	3.
" purulenta neonatorum	7.
" diphtherina	2.
Trachoma	25.
Ophthalmia scrophulosa	140.
Panophthalmia	4.
Kerato-malacia	5.
Ulcus cum hypopyo	25.
Ulcus corneæ (keratitis)	36.
Incrustatio corneæ	6.
Irido-keratitis	2.
Prolapsus iridis	3.
Mydriasis	1.
Synechia anterior	25.
Keratitis parenchymatosa	8.
Maculae corneae	103.
Leucoma	35.
Pterygium	2.
Staphyloma corneae et staphyloma scleroticae anterius	10.
Cornea conica (staphyloma pellucidum)	3.

Kyklitis	8.
Ophthalmia sympathica	4.
Iritis	26.
Irideremia	1.
Iridodensis	1.
Synechia posterior	23.
Atresia pupillae en irido-chorioiditis	38.
Sclerotitis anterior et episcleritis	6.
Cataracta senilis	82.
" congenita	14.
" pyramidalis	4.
" siliquata	3.
" diabetica	2.
" secundaria	10.
" mollis	6.
" traumatica	5.
Aphakia	27.
Effusio sanguinis in corpore vitreo	3.
Obscuratio corporis vitrei	18.
Retinitis (apoplectica, luëtica)	10.
Retinitis e morbo Brightii	3.
Retinitis pigmentosa (hemeralopia)	7.
Neuritis optica	6.
Embolia retinae	2.
Solutio retinae	11.
Protrusio retinae	1.
Chorioiditis	13.
Glaucoma.	9.
Amblyopia congestiva	17.
Amblyopia et amaurosis cum papilla alba	22.
Amblyopia gravidarum	1.
Amaurosis met hydrocephalus	1.
Atrophia bulbi	41.

Bulbi defectus	13.
Neoplasma bulbi et palpebrarum	1.
Traumata	58.
Corpora aliena	45.
Paralysis musculorum acuta (strabismus paralyticus, ptosis paralytica et mydriasis paralytica).	11.
Strabismus	62.
Paralysis n. trigemini	1.
Nystagmos	12.
Ptosis	6.
Protrusio bulbi	3.
Entropion en dystichiasis	10.
Ectropion	16.
Madarosis	4.
Symblepharon	3.
Molluscum contagiosum	1.
Abscessus palpebrae	12.
Blepharadenitis	52.
Tumor cysticus	1.
Dacryo-cystitis (obstructio ductus lacrymalis).	47.
Abscessus sinus frontalis	1.
Exanthema faciei et palpebrarum	7.
Dolor oculi	1.
Morbus Basedovii	1.
Haemophthalmos e morbo Werlhofii	1.
Asthenopia accommodativa	56.
Simulatio	1.
Myopia	119.
Presbyopia	141.
Hypermetropia	103.
Astigmatismus	70.

Alphabetische Naamlijst

VAN DE

IN 1866 BIJGEKOMENE

Bestuurders, Stichters en Begunstigers.

Bestuurders.

Prof. Mr. C. W. Opzoomer.

Utrecht.

Stichters.

W. E. Berns.

Utrecht.

Dr. Hacke van Mijnden.

Amsterdam.

Dr. G. F. James.

Officier van Gezondheid bij het Indische Leger.

J. Prah.

Utrecht.

A. Baron van Rhemen van den Gelderschen Toren.

Begunstigers.

M. C. Berns.

Utrecht.

Dr. D. de Bruyn.

Mijdrecht.

Dr. L. R. Beijnen.

's Hage.

J. J. A. Baert.

Middelburg.

Jhr. Mr. P. J. Bosch van Drakenstein.

's Bosch.

Notaris Bijvoet.

”

Johs. de Bergh.

”

J. Bijvoet

Zevenbergen.

Mr. J. J. Bijleveld.

Arnhem.

Blanchenay

Delft.

H. J. Borgerhoff van den Berg.

”

F. W. Braat.

”

A. Brester Jr.

”

W. J. A. J. Graaf van Bijlandt.

”

Mr. J. S. Vrijberghe de Coningh.

”

B. H. Carp.

Middelburg.

W. Canneman.

Arnhem.

Baron van der Duijn.

's Bosch.

O. J. van der Elst van Bleskensgraaf.

Dordrecht.

F. Ermerius.

Middelburg.

W. P. Filz.

Delft.

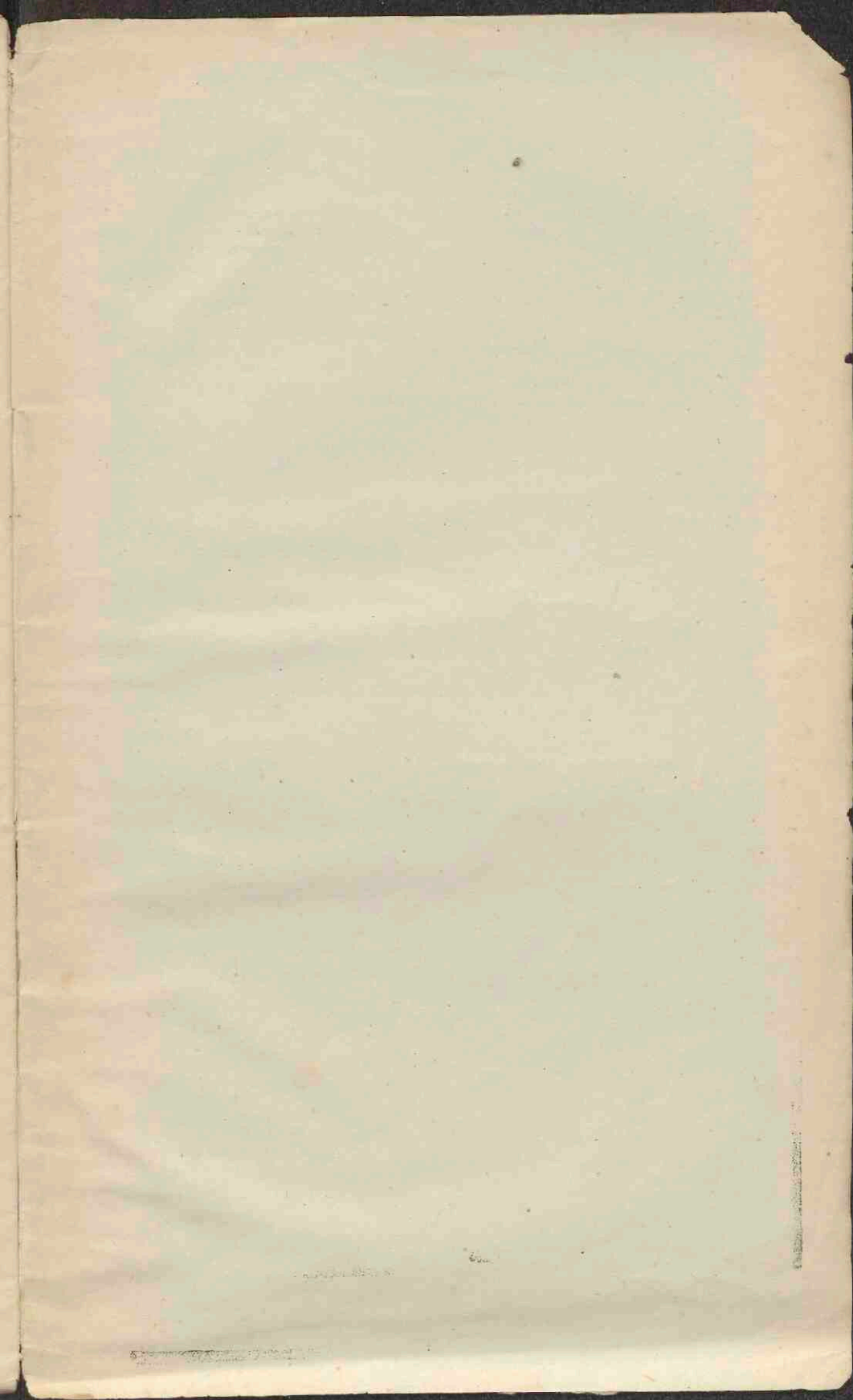
E. Francis.

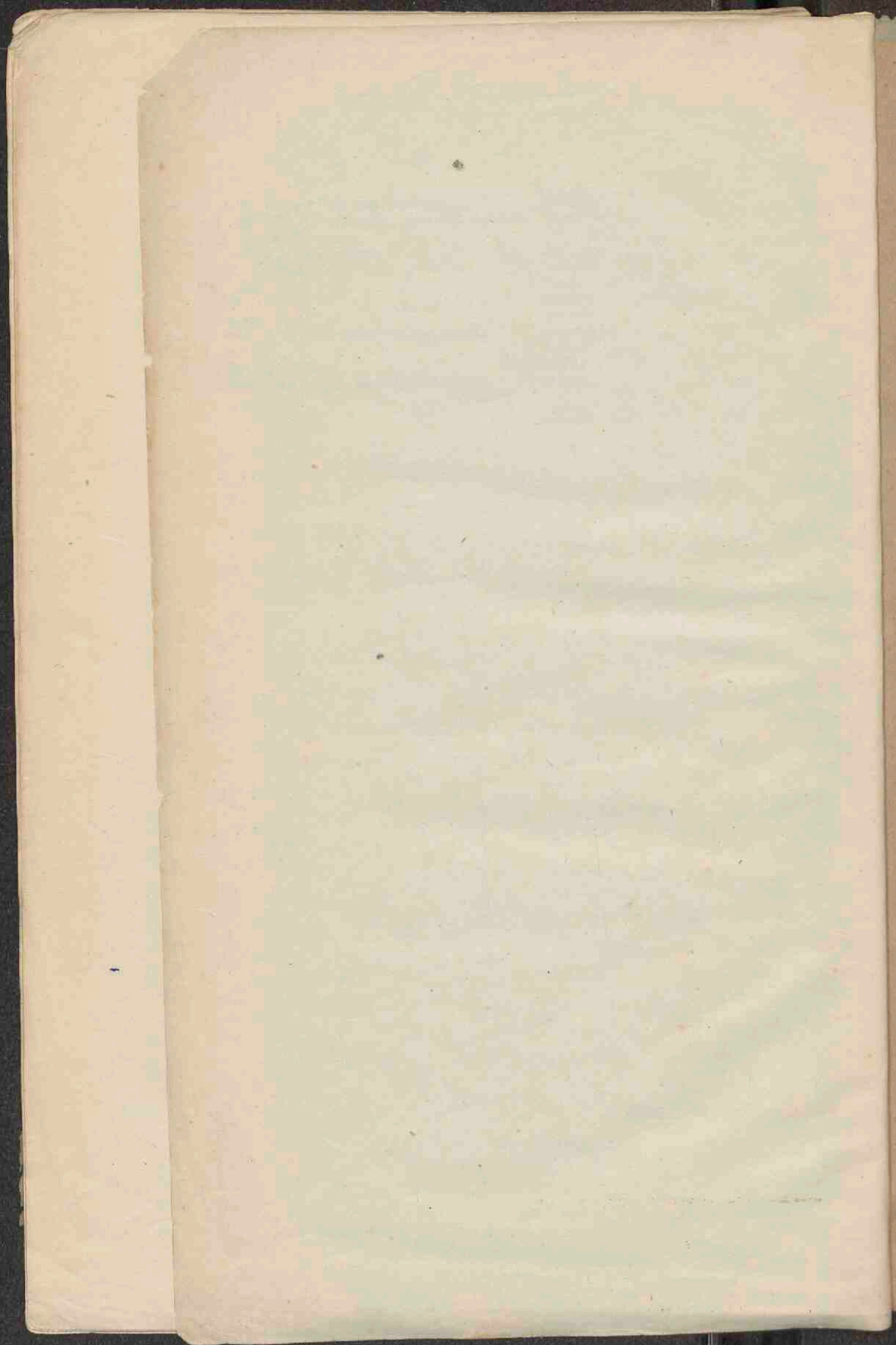
”

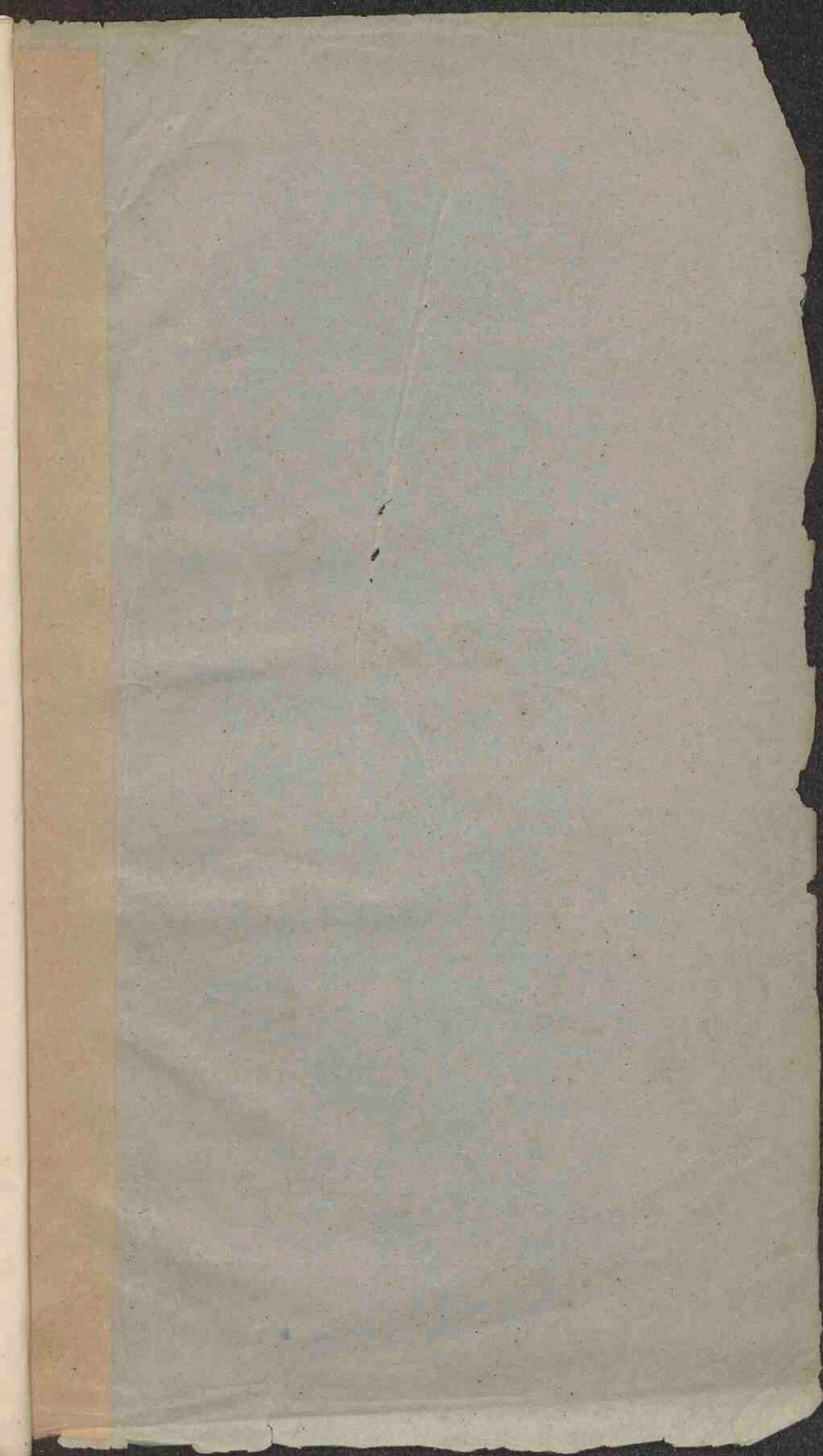
B. Frankamp.	Delft.
A. F. Funnekotter.	"
Jonkvrouwe Pagel.	's Hage.
Mr. A. van der Graaf Huygens.	"
Mevr. de Wed. Grunenbosch.	Delft.
J. F. Hanssen.	"
A. Harmsen & Zoon.	"
H. Hartogh Heijs van Zouteveen.	"
Mejv. C. D. Hartz.	"
G. de Heer.	"
Dr. Hacke van Mijnden.	Amsterdam.
Dr. J. H. de Haes.	Rotterdam.
N. W. van Herwaarden.	Dordrecht.
Mejv. A. Hisser.	Middelburg.
Dr. van Hattem.	Arnhem.
Dr. Ingenhousz.	's Bosch.
A. Ilcken.	Deventer.
P. J. Kok.	Delft.
F. Kouwenhoven & Zoon.	"
Kruseman.	"
J. Kooper.	's Hage.
Mejv. Koning.	Arnhem.
Labouchère.	Amerongen.
J. H. Luden.	Amsterdam.
L. van Leeuwen.	Delft.
G. J. Leeuwenberg.	"
H. E. van Meerten.	"
W. G. Metzelaar.	"
G. Molenkamp.	"
P. J. Munnikrede.	"
Mr. A. Baron Mackay van Ophemert.	's Hage.
F. H. Michelsen.	Middelburg.
E. van Meeuwen.	's Bosch.
Jonkv. M. S. Mounier.	Nijmegen.
A. van der Gon Netscher.	Delft.
Dr. Neeb.	Nijkerk.
C. J. van der Oudermeulen.	's Hage.
W. van Oordt.	"
T. J. Pompe.	's Bosch.
W. A. Paerels.	Delft.
F. T. Perk.	"
Mr. Post Uiterweer.	"
P. W. van Rossum.	Zeist.
K. Rezelman.	Winkel bij Alkmaar.
W. F. Baron Roël	's Hage.
Jh. J. A. Repelaer.	"
J. Riemersma.	Oude Wetering.
Baron F. G. J. van Rijkevorsel.	's Bosch.
Dr. K. Snellen.	Zeist.
Abrah. Sloos.	Wieringen.
W. C. A. Staring.	's Hage.
Mevr. de wed. van Stralen-Coenen.	"
Baron van Schwarzenberg.	Leeuwarden.
J. A. Straman.	Delft.
A. van der Swalme.	"
C. J. van Tompathe.	's Hage.

Jhr. Mr. J. G. H. van Tets van Goudriaan.	's Hage.
Vrouwe Douair. van Vredenburg, geb. van Lijnden.	Utrecht.
Pastoor W. G. van Vuuren.	Breukelen.
Mevr. de wed. Volgraaf-Leclercq	's Hage.
Mr. P. J. J. Verduijn.	's Bosch.
J. D. Vissering.	Groningen.
G. Voetelink.	Zwolle.
J. D. Velsberg.	Arnhem.
Mevr. de wed. J. S. Walraven, van den Broeke.	Utrecht.
F. C. J. de Wijs.	's Bosch.
F. C. Kleijn van Willigen.	Delft.
Vrouwe Douair. van Zuijlen van Nijvelt-Boreel.	's Hage.

Van dit verslag zijn voor iederen belangstellende exemplaren verkrijgbaar het Nederlandsch Gasthuis voor Ooglijders, Bagijneshof, alsmede bij den Directeur instelling, Prof. DONDEERS.

UITREKSEL UIT DE STATUTEN.

1. Stichters zijn allen, die 50 gulden of meer tot stichting inrigting of instandhouding der instelling bijdragen bijgedragen hebben. Zij worden onder dien naam in album der stichting vermeld.
2. Onder den naam van Bestuurders worden in het album oetkend, al diegenen, welke 250 gulden of meer tot stichting inrigting of instandhouding bijdragen of bijgedragen hebben.
3. Als begunstigers worden aangemerkt al diegenen, welke zich tot eene jaarlijksche bijdrage van minstens f 10 verbinden.

Bewijs van inschrijving worde verzonden aan den Directeur of aan den Mr. P. VERLOREN VAN THEMAAT, Secretaris der Instelling, bij welke ook aan den Secretaris van een der Plaatselijke Commissiën (verg. Album, bl.

AANWIJZING VOOR OOGLIJDERS.

Alle ooglijders, die geneeskundige hulp verlangen, kunnen zich alken tusschen 10 en 12 ure, aan het Gasthuis voor Ooglijders aanmelden. Daar wordt noch aanbeveling, noch bewijs van onvermogen gevorderd. Zij ontvangen het geneeskundig advies, zoowel als de noodige geneesmiddelen geheel kosteloos. Er wordt gezorgd, dat brillen en dergelijke behoeften tegen fabrieksprijs kunnen verkregen worden.

De verpleegkosten zijn vastgesteld op 50 cents per dag voor gemeentearmbesturen; 60 cents per dag voor particulieren. Daaronder zijn alle verpleegbehoefden begrepen (verzorging, voeding, huisvesting, bewasschen enz.)

De opname kan intusschen alléén worden toegestaan, indien de ooglijder voorzien zijn van:

- a. Zindelijk kleding en het noodige ondergoed ter verschooning.
- b. Het benodigde reisgeld voor de terugreize naar de woonplaats.
- c. Eene verklaring, welk gemeente- of armbestuur, of wie anders, de verpleegkosten zal betalen.

Op bijzondere aanbeveling van Commissiën en van Bestuurders der Instelling wordt, voor zoverre de fondsen toelaten, kosteloze verpleging ingewilligd.

MODEL VAN VERKLARING.

De ooglijder
kan in het Gasthuis voor Ooglijders worden opgenomen voor rekening

De rekening van verpleegkosten en kleine voorschotten, voor brillen dergelijke behoeften, wordt ingewacht aan het adres van